

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

Lakiehdotuksen tavoite eli työllisyyden edistäminen siirtämällä työvoimapalvelut kuntiin, on Orimattilan kaupungin mielestä kannatettava tavoite. Kannustavuuden huomioon ottaminen rahoituksessa on oikean suuntainen tavoite. Orimattilan kaupunki lausuu, että työttömyysetuuden uusi rahoitusmalli on kuitenkin kohtuuttoman raskas niille kunnille, joiden työttömyysprofiili painottuu pitkäaikaistyöttömyyteen ja rakennetyöttömyyteen. Valtion tulisi tunnustaa ja tunnustaa, että työmarkkinatuesta on muodostunut viimesijainen etuus myös niille kansalaisille, joiden työllistymisen esteet ovat niin suuria, että työvoimaviranomaisen taidot ja osaaminen eivät riitä niitä ratkaisemaan ilman hyvinvointialueen vahvaa sitomista monialaiseen yhteistyöhön.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

Vastuuta työnhakijoille ja yrityksille ja muille työnantajille tarjottavista palveluista esitetään siirrettäväksi pääosin kuntien vastuulle. Tehdyn lakiesityksen mukaan tehtävä siirtyisi todellisuudessa suurelta osin yhteistoiminta-alueille joko ns. vastuukuntamallin tai kuntayhtymämallin mukaisesti organisoituna. Orimattilan kaupunki lausuu, että järjestämisvastuuta ei tule rajata lakiesityksen mukaisesti. Työvoimapalvelujen järjestämisvastuu tulee olla jokaisella kunnalla itsellään. Kunnat kykenevät sopimaan työllisyyden hoidon yhteisistä palveluista kuntien kesken sopimusoikeudellisesti.

Perustelut:

Rahoitus- ja järjestämisvastuuta ei tule erottaa toisistaan erillisiksi kokonaisuuksiksi, vaan niiden tulee olla samoissa käsissä. Rahoituksen ja vastuun erottaminen toisistaan lainsäädännöllisesti kohdistuu voimakkaasti kuntien itsehallinnolliseen asemaan ja on ristiriitainen työllisyystavoitteiden kanssa.

Järjestämisvastuun kirjaaminen ehdotetulla tavalla estää lain perusteluihin kirjatun tavoitteen toteutumisen eli kuntapalvelukokonaisuuden integraation, ekosysteemien ja verkostojen hyödyntämisen työllisyyden parantamiseksi lähellä asiakaskuntaa. Kuntalain 8 §:n mukaisesti järjestäjä vastaa mm. palvelujen ja muiden toimenpiteiden yhdenvertaisesta saatavuudesta. Sosiaali- ja terveystieteiden osalta tämä on johtanut kuntayhtymämallissa esimerkiksi Päijät-Hämeessä keskitetyksi määriteltyihin ”yhden mallin mukaisiin” palveluihin ja palvelujen keskittämiseen. Samalla kuntayhtymämallilla organisoitavat työllisyyspalvelut johtaisivat siihen, että palvelut kohdentuisivat suurimman kaupungin (ns. vastuukunnan) työttömien profiiliin mukaisesti, vaikka muiden kuntien työttömien profiili poikkeaisi ja edellyttäisi toisin kohdennettuja palvelumalleja. Lakiluonnoksessa esitetty malli järjestämisvastuusta kaventaa huomattavasti ei-vastuukuntana toimivien kuntien toimintamahdollisuuksia.

Tällä hetkellä suuri osa Suomen kunnista on vapaaehtoisesti hakeutunut mukaan työllisyyden kuntakokeiluun ja toteuttaa työvoimapalveluja kokeilulain mukaisesti. Yhteistyö perustuu sopimuksellisuuteen ja se on ollut kuntien välillä toimiva malli. Lakiluonnoksessa esitetty järjestämisvastuun määrittely ei mahdollista tällaisen sopimukseen perustuvan yhteistyön jatkamista esitetyn 20 000 työvoimapohjan alle jääville kunnille, vaan edellyttäisi yhteistä kuntayhtymää tai vastuukuntamallia. Kuntien yhteistoimintaa rajaava ylisääntely heikentää oleellisesti kuntaekosysteemin ja työvoimapalveluiden integraation kokonaisuhyötyjä paikallisella tasolla. Orimattilan kaupungin näkemyksen mukaan nykyisen sopimukseen perustuvan yhteistyön muuttaminen vastuukuntamallin tai kuntayhtymän kautta toteutettavaksi ei toisi mitään lisäarvoa toiminnan toteuttajille tai palvelujen käyttäjille, mutta se lisäisi toiminnan hallinnollisia kustannuksia sekä heikentäisi kuntien välistä tasa-arvoista neuvotteluasemaa. Tällä olisi todennäköisesti myös välillisiä vaikutuksia eri kuntien yhteisten työvoima-alueiden paikallisten palvelujen heikkenemiseen.

Yhdenvertaisten palvelujen periaate ohjaa kuntia vapaaehtoisesti hakeutumaan yhteistyöhön niiden palveluiden kohdalla (hankinnat, maahanmuuttajien palvelut jne.), joissa tarvetta yhteistyölle on. Kunnilla on tahdon lisäksi osaamista ja kykyä järjestää palvelut parhaalla mahdollisella tavalla oman alueensa palveluiden organisoimiseksi ja yhdyspintahaasteiden minimoimiseksi.

4.1.1 Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämisvastuun uudistaminen

Orimattilan kaupunki kannattaa vastuun siirtämistä työllisyyspalveluista kunnille, jolloin kunta voi paikallisesti sekä palvella omia kuntalaisiaan ja alueen yrityksiä, että samalla vahvistaa ja tukea alueen elinvoimaa. Nyt ehdotettu malli on kuitenkin siirtämässä järjestämisvastuun työllisyysalueille, jotka ehdotuksen mukaisesti toteutuessaan olisivat entisten TE-toimistoalueiden mukaisia.

Lakiluonnoksen keskeisenä ehdotuksena todetaan, että työvoimapalveluiden järjestämisvastuun kuntiin siirtymisen myötä kuntien mahdollisuudet järjestää työttömille palveluja, jotka johtavat työllistymiseen avoimille markkinoille, parantuvat huomattavasti. Tosiasiallisesti kunta ei kuitenkaan voi yksin tuottaa palveluja, jotka johtavat työllistymiseen, erityisesti kun huomioidaan pitkään työttömänä olleet. Työttömänä työnhakijoina on myös merkittävä määrä työnhakijoita, joiden

suurin työttömyyden este on päihteisiin liittyvät haasteet tai muut terveydelliset haasteet, joiden ratkaisemiseksi tarvitaan myös hyvinvointialueen vahva sitoutuminen, lakiin kirjoitettuna.

4.1.2 Julkisten työvoimapalveluiden järjestämisvastuu

Lakiehdotuksessa todetaan laajan, vähintään 20 000 henkilön työvoimasta koostuvan alueen takaavan palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden ja työnhakija-asiakkaiden lähipalvelut. Kunta voisi ehdotetun 2 luvun 2 §:n mukaan järjestää kunnan vastuulle kuuluvat työvoimapalvelut itse, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Jos kunnan työvoiman määrä jää tämän alle, sen on muodostettava palveluiden järjestämiseksi yhteistoiminta-alue (työllisyysalue) yhden tai useamman kunnan kanssa niin, että työvoiman määrä on vähintään 20 000. Työllisyysalueen tulee lisäksi muodostaa alueellisesti yhtenäinen, työmarkkinoiden ja työssäkäynnin kannalta toimiva alue. Mikäli kunnat eivät pääse sopimukseen yhteistoiminta-alueesta, valtioneuvosto voi esityksen mukaan päättää alueen muodostamisesta, sen hallintomallista, kustannusten jaosta ja muista alueen perustamiseen tarpeellisista asioista. Valtioneuvostolla olisi lisäksi toimivalta päättää kunnan tai kuntien kuulumisesta työllisyysalueisiin, mikäli työvoimapohja ei ole riittävä tai työvoimapohja on kolmena peräkkäisenä vuotena alittanut 20 000 henkilöä. Lisäksi valtioneuvosto voi päättää kunnan kuulumisesta työllisyysalueeseen tai alueen muuttamisesta, jos työvoimaviranomaisen kyky järjestää työvoimapalveluja on merkittävästi vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti.

Orimattilan kaupungin näkemyksen mukaan järjestämisvastuun edellyttämä 20 000 työvoimapohja on tarpeettoman korkea ja tarkoittaa käytännössä yli 40 000 asukkaan väestöpohjaa. Yhdistettynä yhtenäisen työssäkäyntialueen vaatimukseen ehdotettu lainsäädäntö edellyttää vielä huomattavasti suurempaa työvoima- ja väestöpohjaa järjestämisvastuun saamiseksi, mutta ehdotuksesta ei löydy palveluista lähteviä perusteita sille, miksi järjestämisvastuussa olevan tahon tulisi olla työvoimapohjaltaan näin laaja. Lausuttavana olevassa laissa ehdotetun ratkaisun lopputulemana voi olla pikemminkin kuntien alueellisen työvoimahallintotason muodostuminen kuin tehokas ja paikallista ekosysteemiä hyödyntävä kunnan työvoimapalvelu.

Orimattilan kaupunki ei myöskään näe esitetystä mallista kunnallisen itsemääräämisoikeuden toteutuvan perustuslain 18 §:n mukaisesti ja esittää siten työvoimapalvelujen järjestämisvastuun siirtämistä kaikille kunnille. Kokemuksesta voimme myös todeta, että laajan yhteistoiminta-alueen laidoilla olevat kuntien asukkaat ovat tosiasiallisesti epätasa-arvoisessa asemassa palvelujen saatavuuden suhteen. Kokemus työllisyyden kuntakokeilusta on osoittanut, että henkilöasiakaspalvelut voidaan tuottaa tehokkaasti ja hyvin tuloksin paikallisesti omassa kunnassa. Kun järjestämisvastuu olisi jokaisella kunnalla, voitaisiin sopia yhteisten palvelujen järjestämisestä alueen kuntien kesken. Tästä on jo hyvää kokemusta työllisyyden kuntakokeilusta. Viittaamme Kuntaliiton lausuntoon tästä samasta lakiehdotuksesta, jossa lausutaan, että perustuslain 18 §:n mukainen julkisen vallan velvoite edistää työllisyyttä olisi toteutettavissa myös kunnallisen itsehallinnon kanssa yhteensopivalla tavalla.

4.1.3 Kunnille siirtyvien tehtävien rahoitus

Orimattilan kaupunki kannattaa ajatusta, että valtio sitoutuu korvaamaan tehtävävastuiden siirrosta aiheutuvat kustannukset täysimääräisesti. Tämän lisäksi rahoituksen pohjana tulisi olla työvoimapalveluiden kaavailtujen tehtävien järjestämisestä aiheutuvat todelliset kustannukset, koska kuntien väestörakenne on erilainen ja palveluiden järjestämisessä korostuvat eri asiat.

Lakiluonnoksen mallin heikkoutena on kuitenkin rahoituksen ja kustannusten jakautuminen eri tahoille. Kustannukset ja järjestämistehtävät kohdentuisivat vain järjestäjille, ja rahoitus jaettaisiin kaikille kunnille. Näin valta ja taloudellinen vastuu jakautuisi epätasapainoisesti suurimmassa osassa Suomen kuntia.

Lakiehdotuksessa esitetty kunnille suunnattu kustannusten rahoitusmalli (70% työikäinen väestö (18–64-vuotiaat) ja 30 % laaja työttömyys) on Orimattilan kaupungin mukaan altis suhdannevaihteluille, joihin kunta voi vaikuttaa vain rajallisin keinoin. Kuntien näin suuri kustannusvastuu suhdannevaihteluista ja Kuntalain voimassa olevat kirjaukset tasapainoisen talouden vaatimuksista ja kriisikuntakriteereistä luovat kuntataloudelle kohtuuttomat paineet. Lisäksi valtionosuus –mallilla toimiva rahoitus on hidasta ja jäykkää, jolloin äkillisessä kriisitilanteessa kunnan vastuu on kohtuuton. Tämän takia tarvitaan nopeampi reagointimalli kriisitilanteita varten, jotka aiheuttavat suuren työttömyyden ja suuria kustannuksia kunnille äkillisesti.

Orimattilan kaupunki ehdottaa kustannusten rahoitusmallin (70 % työikäinen väestö ja 30 % laaja työttömyys) korvattavaksi rahoitusmallilla, jolla 50 % rahoituksesta tulisi työikäisen väestön määrän perusteella ja 50 % laajan työttömyyden perusteella. Tämä tasoittaisi aiemmin mainittujen ulkopuolelta tulevien suhdannevaihteluiden sekä kriisitilanteiden taloudellista riskiä. 50/50 -mallia voidaan perustella myös sillä, että laajan työttömyyden kriteeri toteuttaa parhaiten tarveperusteisuutta, kun rahoitus seuraa työttömyyttä.

4.1.4 Kunnan vastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta

Lakiehdotuksessa esitetty kuntien rahoitusvastuu työttömyysetuudesta aikaistuu, mutta samalla myös kevenee nykyisestä pitkään työttömänä olleiden työnhakijoiden kohdalla 70 prosentista 50 prosenttiin. Jo tällä hetkellä kuntien rahoitusvastuulle siirrytään työttömien työnhakijoiden työttömyyden keston perusteella. Suurin muutos nykyiseen malliin on, että kuntien rahoitusvastuu ei katkea työttömän työnhakijan siirtyessä työllistymistä edistäviin palveluihin. Tämä muutos lisää merkittävästi kuntien kustannuksia erityisesti yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden kuntalaisten kohdalla.

Orimattilan kaupunki vastustaa ehdotettua rahoitusmallia, jossa työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuminen ei vähennä kunnan maksuosuutta työttömyysturvasta. Ehdotetulla mallilla kunnille siirretään pysyvää ja vasta eläkeikään katkeava rahoitusvastuu erityisesti niiden työttömien kuntalaisten osalta, joiden työllistymisen mahdollisuudet ovat erittäin rajallisia esimerkiksi päihteiden käyttöön tai terveydentilaan liittyvien haasteiden vuoksi. Ehdotettu malli siirtää kunnille pysyvää rahoitusvastuuta tilanteessa, jossa hyvinvointialueen palvelut, asiantuntemus ja hoito olisivat asiakkaan kannalta keskeisimpiä.

4.1.9 Työttömyysturvaa koskevat tehtävät

Orimattilan kaupunki lausuu, että kaikki työttömien työnhakijoiden palveluun liittyvät tehtävät tulisi siirtää valtiolta kunnille, mukaan lukien harkintaa vaativat työttömyysturvatehtävät. Työttömyysturvatehtävän jakautuminen valtion ja kuntien toimivaltaan kuuluviin asioihin on epätarkoituksenmukaista. On vaikea uskoa, että työttömyysturvaan liittyvää vaativaa harkintaa ei osattaisi tai kyettäisi oppimaan kunnissa. Orimattilan kaupunki on samaa mieltä Kehyskuntaverkoston lausunnon kanssa siitä, että liiallisuuteen menevästä yksityiskohtaisesta sääntelystä tulisi luopua ja siirtää lain painopistettä mahdollistavaan suuntaan.

4.1.10 Asiakastietojen käsittely ja valtakunnalliset tietojärjestelmäpalvelut sekä palvelualusta

Rekisterinpitäjyyttä lähestytään ehdotuksessa valtakunnallisen tietovarannon näkökulmasta, josta todetaan 13 luvun 10 §:ssä, että kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA-keskus) ja työvoimaviranomaiset ovat varannon yhteisrekisterinpitäjiä. Käsittelyn kohteena oleva kokonaisuus tulisi siten olla kaikkien yhteisrekisterinpitäjyydessä mukana olevien organisaatioiden käsittelyssä.

Rekisterinpitäjyys seuraa yleensä järjestämisvastuuta viranomaistoiminnassa. Tässä työvoimaviranomaisena toimiva kunta toimisi rekisterinpitäjänä suhteessa sen järjestämisvastuussa käsittelyssä oleviin henkilötietoihin. Samoin kuntayhtymä tai vastuukunta toimisi rekisterinpitäjänä suhteessa sen järjestämisvastuussa käsittelyssä oleviin henkilötietoihin järjestämisvastuussa ollessaan. Rekisterinpitäjyys säilyy järjestämisvastuulla olevalla taholla siitä riippumatta, että toimintoja tai tehtäviä voidaan ulkoistaa tai siirtää toiselle viranomaiselle hoidettavaksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa kuntayhtymä sopisi jäsenkuntien kanssa työvoimapalveluihin kuuluvien tehtävien hoitamisesta, jäsenkunta toimisi henkilötietojen käsittelijänä ja kuntayhtymä rekisterinpitäjänä.

Henkilötietojen käsittelyn vastuukysymykset eri toimintamalleissa jäävät lakiehdotuksen perusteella epäselviksi. Samoin se, missä määrin työvoimapalvelujen tuottaja tai työllistämistä tukevan palvelun tuottaja voidaan pitää omina rekisterinpitäjänä työvoimaviranomaisen lisäksi.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

Lakiehdotuksessa on pohdittu keskeisiä riskitekijöitä, joista ensimmäisenä on nostettu esille työvoimaviranomaisten toiminta, jossa mm. pelätään palveluiden ja palveluprosessien pirstaloituvan. Orimattilan kaupungin mukaan nyt käynnissä olevat työllisyyden kuntakokeilut ovat jo osoittaneet, että työvoimapalvelujen tuottaminen kunnissa onnistuu hyvin. Kokemus on myös osoittanut, että kuntien välisten sopimusten avulla voidaan onnistuneesti järjestää harvemmin kysytyt palvelut esim. isommissa kunnissa. Kun kaikilla kunnilla on järjestämisvastuu, vältetään monimutkaisten ja byrokratiaa sekä kustannuksia lisäävien kuntayhtymien ym. yhteenliittymien perustamiselta.

Lakiehdotuksessa nähdään myös tietojärjestelmien tuottamisessa ja organisoimisessa riskejä. KEHA-keskus olisi jatkossakin ylläpitäjä valtakunnalliselle tietojärjestelmäkokonaisuudelle, ja tiedonhallintalaissa tarkoitettu tietojärjestelmästä vastuussa oleva viranomainen. Orimattilan kaupunki lausuu, että KEHA-keskuksen tehtävänä tulee olla sellaisen tietojärjestelmäkokonaisuuden toteuttaminen, joka tukee ja helpottaa asiakkaan palveluprosessia asiakaspalvelutilanteessa.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

Lakiehdotuksessa on käsitelty erilaisia työvoima- ja yrityspalveluiden järjestämisen malleja, joissa kantavana ajatuksena on, että kaikki palvelut toteutetaan yhdessä kunnassa. Tällöin on todettu, että pienempien kuntien kohdalla resurssit ja osaaminen eivät riitä täysimittaisten palvelujen toteuttamiseen tai TE-palvelujen kustannustehokkaaseen hankintaan ja koordinaatioon.

Orimattilan kaupunki katsoo, että valtion tulisi luottaa kuntien kykyyn järjestää ne palvelut, joihin ei oman kunnan resurssit tai osaaminen riitä, sopimalla niistä naapurikuntien kanssa. Tästä toimintamallista on hyvää kokemusta nyt käynnissä olevissa työllisyyskuntakokeiluissa. Orimattilan kaupunki lausuu siis, että järjestämisvastuun tulisi olla jokaisella kunnalla.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

Hyvinvointialueiden veloitteesta yhteistoimintaan työllisyydenhoidon järjestäjävastuutahojen kanssa sekä hyvinvointialueiden vastuu työttömien terveydellisen tilan arvioinnista, sairauden hoidosta ja kuntouttavasta (työ)toiminnasta tulisi määritellä lailla tai lakia alemman asteisin säädöksin.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

Lakiehdotuksessa tuodaan esille valtion ja kuntien yhteisesti laatima muutosohjelma vuosille 2023 – 2024. Valmistelu työvoimapalvelujen tehtävien siirtoon ja erityisesti siirtyvän henkilöstön osalta on tärkeää aloittaa mahdollisimman pian. Työllisyyden kuntakokeilujen kokemuksia on hyvä hyödyntää valmistelussa ja jakaa jo kerrytetty kokemus sekä osaaminen niille kunnille, jotka eivät ole mukana työllisyyden kuntakokeiluissa. Kuntien tulee saada perehdytystä ennen järjestämisvastuun siirtymistä kuntiin.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys:*

Orimattila näkee, että perustuslain 121 § mainitun kunnalliseen itsehallintoon sisältyvän kansanvaltaisuusperiaatteen kannalta on hankalaa, jos kuntien päätäntävaltaa ja tehtäviä siirrettäisiin hyvin laajamittaisesti seudulliselle toimielimelle. Tämän johdosta Orimattila esittää, että järjestämisvastuu siirretään kaikille kunnille.

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

Orimattilan kaupunki toteaa, että järjestämisvastuu ollaan ehdotuksen mukaan siirtämässä lähes koko Suomessa yhteistoiminta-alueille, jotka muistuttavat nyt voimassa olevia työ- ja elinkeinotoimistojen alueita. Yhteistoiminta-alueilla vain vastuukunta saa ehdotuksen mukaan järjestämisvastuun. Ehdotus perustuu työllisyyspalvelujen yhdenvertaiseen saatavuuteen. Tämä on ristiriidassa kuntalain 8 §:n yleissäännöksen kanssa, jonka mukaan kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestämisvastuullaan olevien palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta. Mikäli kunta ei saa järjestämisvastuuta, ei kuntaa voi velvoittaa vastaamaan palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta. Päijät-Hämeessä on kokemusta siitä, että järjestämisvastuun siirto pois kunnalta on etäännyttänyt palvelut ja estänyt kunnan toimintaympäristöstä nousseiden palvelutarpeiden huomioon ottamisen palvelujen yhdenvertaisuus-perusteisiin nojaten. Tehokas, toimiva ja vaikuttava työllisyyspalvelu edellyttää räätälöityjä malleja suhteessa muuttuviin tilanteisiin ja tarpeisiin. Keskitetty järjestämisvastuu jäykistää ja hidastaa muutosten läpivientiä ja estää nopean reagoinnin muuttuvassa tilanteessa.

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille**
- **työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaisissa)**
- **palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys**

Orimattilan kaupunki näkee, että kunta on oman alueensa ja sen erityispiirteiden ja tarpeiden paras asiantuntija. Näin ollen järjestämisvastuullisena toimijana kunta pystyy parhaiten edistämään niin työttömien kuntalaistensa kuin yritystenkin asemaa tuottamalla heille paikallisesti räätälöityjä palveluja. Kunnalla on vahva tavoite lisätä työllisyyttä sekä elinvoimaa kunnassa ja ratkaista kohtaanto-ongelma erilaisin koulutuksellisin tai työllisyyspoliittisin toimenpitein. Kun kunnalle luovutetaan työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu, on kunnalla mahdollisuus kohdentaa, kokeilla ja kehittää työllisyyspalveluja vastaamaan työttömien kuntalaistensa tarpeita. Kunnalla on vahva motiivi integroida työllisyyspalveluja ja yrityspalveluja kiinteäksi toimintakokonaisuudeksi.

Orimattilan kaupunki ei näe riskejä järjestämisvastuun siirtämisessä jokaiselle kunnalle. Erityisosaaminen on tarkoituksenmukaista keskittää ja tästä sopia alueellisesti. Tähän sisältyy sopimuksen toteutumisen riski, mikä on mahdollista välttää kirjaamalla erityisosaamiseen liittyvien tehtävien yhteistoimintavelvoitteesta laissa tai asetuksessa. Orimattilan kaupunki näkee, että työllisyyspalveluiden järjestämisvastuu on oltava jokaisella kunnalla itsenäisesti. Järjestämisvastuulliset kunnat sopivat keskenään tarkoituksenmukaisesta yhteistyöstä erikoispalvelujen osalta, kuten on tehty työllisyyden kuntakokeilujen aikana. Työvoimapalvelut kyetään tuottamaan kunnissa tehokkaasti lähellä asiakasta. Tästä on kokemuksia jo aikaisempien työllisyyden kuntakokeilujen aikana sekä sama kokemus on saatu myös nykyisistä työllisyyden kuntakokeiluista.

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **valtakunnalliset tavoitteet**
- **työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät**
- **alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut**

Kuntien tulee olla mukana valtakunnallisessa tavoiteasettelussa. Näin voidaan taata, että eri alueiden mahdolliset erilaiset tilanteet tulee huomioitua myös valtakunnallisesti.

Eri kokoisten kuntien edustus ja Kuntaliiton mukanaolo valtakunnallisessa neuvottelukunnassa on erinomainen asia.

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

Orimattilan kaupungin näkemys on, että uusi asiakaspalvelumalli aktivoi työtöntä työnhakijaa aikaisempaa enemmän, mikä on hyvä asia. Uusi asiakaspalvelumalli on kuitenkin luonteeltaan ylisäännelty ja työnhakukeskusteluiden sekä täydentävien työnhakukeskusteluiden toteutusrytmi on liian jäykkä eikä sovellu jokaisen asiakkaan työnhakutilanteeseen. Työllisyyspalveluissa tulisi toteuttaa toimenpiteitä, jotka tehokkaasti ja tosiasiallisesti edistävät asiakkaan työllistymistä. Uuden asiakaspalvelumallin kaavamaisuus ei kaikilta osin edistä tätä päämäärää. Uusi asiakaspalvelumalli on myös lisännyt selvästi työvoimaviranomaisen hallinnollisen työn määrää eivätkä TEMin laskennalliset resurssikompensaatiot ole olleet riittävät tämän uuden toimintamallin toteuttamiseen lain tarkoittamalla tavalla. Orimattilan kaupunki lausuu, että työnhakijan palveluprosessiin tulisi tehdä muutoksia havaittujen kokemusten pohjalta mahdollisimman nopeasti. Samalla tulisi oikaista muutamat epäkohdat, joita uudessa asiakaspalvelumallissa ovat: esimerkiksi kuntoutuksessa työtoiminnassa olevan henkilön työnhakuvelvoitteen määrä tai se, että ennen 2.5.2022 työnhakijaksi rekisteröityneiden henkilöiden kohdalla työtarjoukset eivät ole velvoittavia.

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

Ei kommentoitavaa

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

Työkokeiluajan lyhentäminen kuuteen kuukauteen ei ole kannatettava muutos. Mikäli tähän kuitenkin päädytään, tulisi kehittää jokin korvaava instrumentti niille henkilöille, jotka tarvitsevat pidemmän työkokeiluajan kuntoutuakseen täysin työkykyisiksi.

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

Ei kommentoitavaa

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

Ei kommentoitavaa

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

Ei kommentoitavaa

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

Orimattilan kaupunki näkee erittäin myönteisenä muutoksena sen, että niiden työsuhteessa olleiden henkilöiden, jotka tosiasiallisesti eivät ole olleet työssä (ns. nollatuntisopimuksella olevat ja lomautetut) ovat jatkossa myös oikeutettuja palkkatukeen.

Lakiehdotuksessa poistetaan jatkossa kuntien mahdollisuus saada tukea heikommin työllistyvien työntekijöiden työllistymiseen. Kunnat eivät jatkossa voi myöskään hyödyntää palkkatukea oppisopimuksessa. Kuntatyönantajien koulutetun työvoiman pula on todellinen ja oppisopimus on erinomainen keino kouluttaa uusia kunta-alan ammattilaisia. Alat, joilla on pula ammattitaitoisesta työväestä, ovat puhtauspalvelut, ruokapalvelut ja varhaiskasvatus. Palkkatuetun oppisopimuskoulutuksen evääminen kuntasektorilta ja yleisesti palkkatuen evääminen kuntasektorilta on erittäin huono muutos. Monen pitkään työttömänä olleen työnhakijan tosiasiallinen työhönpaluu avoimille työmarkkinoille on onnistunut vain kunnan työllistämisyksikön avulla, jossa on voitu kartuttaa työnhakijan osaamista ja vahvistaa työkykyä.

Orimattilan kaupunki yhtyy Kuntaliiton ehdotukseen tilastoida aiemmin palkkatuella kuntiin palkattujen henkilöitä, niin että nämä henkilöt laskettaisiin osaksi laajan työttömyyden kriteeriä sekä heistä aiheutuvat kustannukset laskettaisiin ja raportoitaisiin Valtiokonttorille osaksi lakisääteisiä palveluita siten, että kustannukset kirjautuisivat osaksi valtionosuuspohjaa. Näin kunnilla säilyisi

edelleen kannustin palkata esimerkiksi osatyökykyisiä palkkalistoilleen ja tämä ei aiheuttaisi vääristymää rahoitusjärjestelmään.

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisveloitteesta.

Näkemyksenne:

Lakiehdotuksessa esitetään luvun 1 §:ssä, että työllistämisveloitteen perusteella työllistämisestä kunta ei enää saa palkkatukea, vaan kunnalle korvataan 50 % palkkauskustannuksista valtionosuutena.

Orimattilan kaupunki lausuu, että palkkauskustannusten kattaminen valtionosuusmallilla on liian hidasta, eikä vastaa reaalikustannuksia.

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

Tämän lakiehdotuksen 3 a §:ssä luetellaan Kehittämis- ja hallintokeskuksen tehtävät.

Orimattilan kaupunki näkee, että esityksessä mainitut työttömyysturvaan liittyvät tehtävät voidaan kokonaisuudessaan siirtää kunnille, jotka toteuttavat työvoimaviranomaisen tehtäviä.

Orimattilan kaupunki lausuu, että työttömyysturvaan liittyvät työvoimapolitiittiset lausunnot annetaan järjestämisvastuun myötä suoraan kuntiin. Alueellisesti voidaan sopimuksella sopia työttömyysturvan keskittämisestä harkintaa vaativien työvoimapolitiittisten lausuntojen osalta.

Esityksen luvun 4.1.8 Työllistymistä edistävä monialaisen tuen yhteistoiminta –kohdassa todetaan, että nuorille suunnattu hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennuksen suunnittelu ja toteutus olisi KEHA-keskuksen vastuulla. Orimattilan kaupunki yhtyy Kuntaliiton näkemykseen siitä, että ei ole tarkoituksenmukaista erottaa yhtä erillistä valmennusta muista työllisyyttä edistävästä valmennuksista, joiden suunnittelu ja hankinta ollaan siirtämässä kuntiin.

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?**
- **kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)**
- **kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus**

Lakiehdotuksessa esitetty kunnille suunnattu kustannusten rahoitusmalli (70 % työikäinen väestö ja 30 % laaja työttömyys) on Orimattilan kaupungin mukaan altis suhdannevaihteluille, joihin kunta voi vaikuttaa vain rajallisin keinoin. Kuntien näin suuri kustannusvastuu suhdannevaihteluista ja

Kuntalain voimassa olevat kirjaukset tasapainoisen talouden vaatimuksista ja kriisikuntakriteereistä luovat kuntataloudelle kohtuuttomat paineet. Lisäksi valtionosuus- mallilla toimiva rahoitus on hidasta ja jäykkää, jolloin äkillisessä kriisitilanteessa kunnan vastuu on kohtuuton. Tämän takia tarvitaan nopeampi reagointimalli kriisitilanteita varten, jotka aiheuttavat suuren työttömyyden ja suuria kustannuksia kunnille äkillisesti.

Orimattilan kaupunki ehdottaa kustannusten rahoitusmallia korvattavaksi mallilla, jolla 50 % rahoituksesta tulisi työikäisen väestön määrän perusteella ja 50 % laajan työttömyyden perusteella. Tämä tasoittaisi aiemmin mainittujen ulkopuolelta tulevien suhdannevaihteluiden sekä kriisitilanteiden taloudellista riskiä. 50/50-mallia voidaan perustella myös sillä, että laajan työttömyyden kriteeri toteuttaa parhaiten tarveperusteisuutta, kun rahoitus seuraa työttömyyttä.

Lausuntoehdotuksessa ehdotetaan kolmen vuoden siirtymäaikaa laskennalliselle rahoitukselle. Siirtymäajan tulee olla kokonaisia vuosia.

Lakiehdotuksessa esitetty kuntien rahoitusvastuu työttömyysetuudesta aikaistuu, mutta samalla myös kevenee nykyisestä pitkään työttömänä olleiden työnhakijoiden kohdalla 70 prosentista 50 prosenttiin. Jo tällä hetkellä kuntien rahoitusvastuulle siirrytään työttömien työnhakijoiden työttömyyden keston perusteella. Suurin muutos nykyiseen malliin on, että kuntien rahoitusvastuu ei katkea työttömän työnhakijan siirtyessä työllistymistä edistäviin palveluihin. Tämä muutos lisää merkittävästi kuntien kustannuksia erityisesti yli 1000 päivää työmarkkinatukea saaneiden kuntalaisten kohdalla.

Orimattilan kaupunki vastustaa ehdotettua rahoitusmallia, jossa työllistymistä edistäviin palveluihin osallistuminen ei vähennä kunnan maksuosuutta työttömyysturvasta. Ehdotetulla mallilla kunnille siirretään pysyvää ja vasta eläkeikään katkeava rahoitusvastuu erityisesti niiden työttömien kuntalaisten osalta, joiden työllistymisen mahdollisuudet ovat erittäin rajallisia esimerkiksi päihteiden käyttöön tai terveydentilaan liittyvien haasteiden vuoksi. Ehdotettu malli siirtää kunnille pysyvää rahoitusvastuuta tilanteessa, jossa hyvinvointialueen palvelut, asiantuntemus ja hoito olisivat asiakkaan kannalta keskeisimpiä.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaproessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

Asiakkaiden palveluun liittyvät tehtävät tulisi siirtyä kokonaisuutena, myös harkintaa vaativien työttömyysturvatehtävien osalta. Työttömyysturvatehtävän jakautuminen valtion ja kuntien toimivaltaan kuuluviin asioihin on epätarkoituksenmukaista. On vaikea uskoa, että työttömyysturvaan liittyvää vaativaa harkintaa ei osattaisi tai kyettäisi oppimaan kunnissa. Myös liiallisuuteen menevästä yksityiskohtaisesta sääntelystä tulisi luopua ja siirtää lain painopistettä mahdollistavaan suuntaan.

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- **kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli**
- **eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta**
- **ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta**
- **edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset**

Kuntien maksuosuus tulee laskuttaa keskitetysti yhdestä kohteesta (esim. KELA) eikä sitä tule hajauttaa eri työttömyyskassojen tehtäväksi.

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

**Laki palkkaturvalain muuttamisesta;
Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta**

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

**Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;
Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-
**Laki työsopimuslain muuttamisesta;
Laki merityösopimuslain muuttamisesta**

-
**Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;
Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta**

-
**Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;
Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;
Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta**

-
**Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;
Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;
Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;
Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;
Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;
Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta**

-
Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-
**Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta**

-
Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-
**Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta**

-
Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaanpanosta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

Esityksessä ei ole selkeästi sanottu, tehtävät siirtyvät kunnille, ja mikä on kyseisten tehtäviä hoitavien henkilöstön määrä. Epäselvää on myös, mitkä tehtävät lakkaavat ja mitkä tehtävät korvautuvat uusilla.

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

Orimattilan kaupunki kannattaa lakiehdotusta siinä, että asiakkuus perustuu työttömän tosiasialliseen palvelutarpeeseen. Orimattilan kaupunki ei kuitenkaan näe perustetta sille, että nuorille suunnatut hyvinvoinnin ja pärjäävyyden tuen valmennukset siirrettäisiin KEHA-keskukselle. Monialaiseen palveluun liittyvät valmennukset on syytä olla samassa tehtäväkokonaisuudessa, jota ollaan nyt siirtämässä kuntien vastuulle. Lakiehdotus ei myöskään anna selkeää määritelmää, miten ja missä järjestelmässä yhteistyöhön vaadittavat asiakkaan tiedot jaetaan eri toimijoiden kesken (työvoimaviranomainen, Kansaneläkelaitos, hyvinvointialue ja kunnat).

Muut huomionne esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Rahikkala Susanna
Orimattilan kaupunki - Työllisyyspalvelut